

dobre. Zato u nazivu Ministarstva razvitka i obnove nema pogriješke. Izabrana je jedna od dviju istoznačnih hrvatskih riječi. No to obični korisnici jezika ne vole čuti. Njihovo pitanje potječe iz težnje da čuju da je samo jedna pravilna, a druga nije. Kao što se vidi, ovdje se to ne može reći.

Pa ipak i u jeziku postoji težnja da jedan pojam ima jednu riječ, iako se to u jeziku često ne ostvaruje, zato se i naziva težnjom, ali norma nastoji da se ta težnja ostvari. Stoga se riječi često označuju različitim stilskim odrednicama kako bi bilo jasno koja je stilski neutralna, a ako su na stilskoj razini jednake ili podjednake da ih vrjednuju na neki drugi način kako bi jedna dobila normativnu prednost. Da je pitač to znao, mogao je pitanje postaviti preciznije: koju bismo riječ preporučili. To je već nešto drugo.

Prema potvrdama u rječnicima obje su riječi podjednako stare, potječu iz prošloga stoljeća pa na temelju toga ni jedna ne može imati normativnu prednost. Drugo je kad gledamo na tvorbene mogućnosti. Tada *razvoj* ima prednost. Od nje imamo niz izvedenih riječi: pridjev *razvojni*, prilog *razvojno*, imenicu *razvojnost* pa rjeđi pridjev *razvojit*, imenicu *razvojitost*, a od njih možemo izvesti i druge riječi ako se pokaže potreba. Od imenice *razvitak* nema tih mogućnosti ili one nisu tako jednostavne.

Na riječi *razviće* i *razvijanje* nisam se ovdje posebno osvrtao jer one ne dolaze u užu konkurenciju.

Stjepan Babić

KRSTARENJE ILI KRUŽNA PLOVIDBA?

vo Bachan iz Los Angelesa pita je li pravilnije reći *krstarenje* ili *kružna plovidba*. Kaže da se spori s jednim našim tamošnjim uredom koji oglašava krstarenje u smislu turi-

stičkoga putovanja brodom. Putuju zrakoplovom u Santiago u Čileu, potom brodom u Valparaiso, a odatle kroz Magellanov tjesnac do Buenos Airesa. Po njegovu sudu to bilo kružno putovanje. Smatra da je krstarenje izvedeno od *krst* kao i ukrštanje cesta, a mi imamo *križ* i *križanje* cesta. Za njega krstarenje ima prizvuk Jugoslaven-ske mornarice, s *krstašima* i *krstaricama*.

Istina jest da u slobodnoj upotrebi Hrvati većinom upotrebljavaju riječ *križ*, a Srbi *krst* (hrv. *Crveni križ*, srp. *Crveni krst*), ali treba naglasiti da su hrvatske riječi i *krst* i *križ* jer i Hrvati upotrebljavaju riječ *krst*, npr. *Krst Ivanov bijaše li od Neba ili od ljudi* (zagrebačka Biblija, Marko 11, 30) — *Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst!* (isto, Efežanima 4, 5).

Pogotovu to vrijedi za izvedenice koje se često razlikuju i značenjem. Kažemo li:

1. *Dijete se križa.*
2. *Dijete se krsti.*

nismo rekli isto. Prvo znači da dijete desnom rukom na sebe stavlja znak križa, drugo da netko u crkvenome obredu dijete polijeva vodom i nadijeva mu ime. Zato se taj čin naziva *krst*, *krštenje*, *krstitke*. Onaj koji krsti, naziva se *krstitelj* (sjetimo se samo sv. Ivana Krstitelja), onaj koji je kršten, naziva se *krštenik*, a ime dobiveno na krštenju *kršno ime*, mjesto i posuda gdje se krsti naziva se *krstionica*. Zato smo mi *kršćani*.

Ima izvedenica od obiju osnova s razlikom u značenju. Jedna vrsta orla hrvatski se naziva *orao krstaš* jer je *križar* drugo (čovjek). Isto je tako hrvatska riječ i *krstarica* (bojni brod) jer je *križarica* žena (Jelena Križarica, blagdan 18. kolovoza).

Neke su hrvatske izvedenice samo od imenice *krst*. Jedna ptica iz porodice zeba hrvatski se zove *krstokljun*. *Raskrstiti s kime* znači rastaviti, odvojiti se i ne može se reći *raskrižati s kime*. Hrvatski se kaže *krstariti* 'hodati, ići, putovati, letjeti amo-tamo' i za taj pojam ima mnogo hrvatskih

potvrda, kao i za imenicu *krstarenje* i glagol *prokrstariti*. Dodat ću još da je općenito usvojeno *krstareći projektili*, *krstareće rakete* i ne znam kako bi se to reklo drukčije. Odatle možemo zaključiti da je hrvatski i *krstarenje brodom*. Za *križariti* u tome smislu našla se samo jedna potvrda: *Ne bijaše Ivi Duboviću dosta da mu »draga Vice« križari po dalekijem krajevima.*« (Ivo Vojnović).

Riječi *kružiti*, *kruženje* bliske su riječima *krstariti*, *krstarenje*, ali s očitom razlikom u značenju. Iстина *kružna plovidba* u stvarnosti može biti isto što i *krstarenje* jer *kružna plovidba* ne mora biti baš u krugu, ali se zbog različitih osnova može reći da to nije baš isto. Za *kružnu* je *plovidbu* značajno da ide u krugu ma koliko taj krug bio nepravilan i nepotpun, važno je da se na jednu stranu ode, a s druge dođe, a za *krstarenje* takav smjer nije važan. Kako to nije isto, izraz *kružno putovanje* možemo naći i u srpskome jeziku, npr. u *Rečniku SANU* nalazimo ovaj primjer: *Kružno putovanje g. Delbosa... po prestonicama prijateljskih država... izgleda da je doprinelo*

primirenju međunarodne situacije. (S. Mišević, 1938.) Iako g. Delbos nije vjerojatno putovao u pravome krugu, ipak je smisao *kruženja* jer da je i u srpskome rečeno *krstarenje*, to bi ipak bilo nešto drugo.

Naša turistička poduzeća oglašuju i *krstarenje* i *kružna putovanja brodom* i meni je iz popisa mjesta, ako ih navode, teško odrediti je li riječ o *krstarenju* ili o *kružnome putovanju*, ali u oglasu kad se navodi »*krstarenje Nilom*«, teško je za takvo putovanje reći da je *kružno putovanje*«. Jedno je sigurno da ona mogu oglašavati i *krstarenja* i *kružna putovanja*, već prema smislu, a ako to nije bitno, mogli bi i samo jedno, ali nikako tako da se kaže da ne mogu oglašavati *krstarenje* jer da to nije hrvatski.

Jezik je složen organizam, zato u jezičnim ocjenama valja biti oprezan da ne bismo krivo sudili, a posebno da ne bismo zbog nerazumijevanja hrvatsko-srpskih jezičnih odnosa progonili hrvatske riječi.

Stjepan Babić

OSVRTI

»ODRIČEM(O) LI SE SOTONE?« O JEDNINI I MNOŽINI U LITURGIJSKIM OBRASCIMA

posljednje su vrijeme jezični savjetodavci vrlo aktivni, što je vrijedno hvale, a nerijetko je sadržaj njihovih savjeta i religiozna tematika. I to je za pohvalu jer briga za jezik mora obuhvaćati sva područja. No pitanja na koja jezikoslovci pokušavaju odgovoriti, nisu samo jezična nego se jednako tiču i određene struke.

Povod i poticaj za pisanje bio mi je člančić našega akademika Stjepana Babića pod naslovom »*Odričem(o) li se sotone?*«,

posljednji put objavljen u njegovoj knjizi »*Hrvatski jučer i danas*« (Zagreb, 1995., str. 186.–188.), a sličnih bi se poticaja moglo naći zaista mnogo.

Autor, kako kaže na samom početku, nastoji biti aktualan, tj. pisati o pitanjima o kojima postoje nedoumice i nesigurnosti u sadašnjoj praksi. Tako i u ovom svom tekstu navodi dva primjera iz crkvenog života i komentira ih. Prvi, ako sam dobro shvatio, odnosi se na slavljenje sakramenta pristupa u kršćanstvo. U obredu svećenik pita: »*Odričete li se sotone?*«, a svi odgovaraju: »*Odričemo.*« Zatim: »*Vjerujete li u Boga Oca...?*«, a odgovor je: »*Vjerujemo.*«